

ĐỔI MỚI PHƯƠNG PHÁP PHÂN TÍCH TÁC PHẨM VĂN HỌC ANH CHO SINH VIÊN NGÀNH NGÔN NGỮ ANH, TRƯỜNG ĐẠI HỌC HÀ NỘI

Chu Quang Bình

Giảng viên khoa tiếng Anh, trường Đại học Hà Nội

Tóm tắt: Văn học Anh thế kỷ XXI phản ánh sâu sắc những biến đổi của đời sống xã hội đương đại trong bối cảnh toàn cầu hóa, đa văn hóa và chuyển đổi số, đặt ra yêu cầu đổi mới phương pháp phân tích tác phẩm văn học trong giảng dạy cho sinh viên ngành Ngôn ngữ Anh. Bài báo làm rõ cơ sở lý luận của dạy học văn học theo định hướng phát triển năng lực, phân tích đặc điểm nổi bật của văn học Anh thế kỷ XXI và thực trạng dạy – học phân tích tác phẩm văn học Anh tại Trường Đại học Hà Nội. Trên cơ sở đó, nghiên cứu đề xuất một số hướng đổi mới phương pháp phân tích như tiếp cận phát triển năng lực, phê bình hậu thực dân, nghiên cứu giới, sinh thái học văn học và ứng dụng công nghệ, văn học số. Kết quả nghiên cứu khẳng định vai trò của đổi mới phương pháp phân tích văn học trong việc phát triển năng lực ngôn ngữ học thuật, tư duy phản biện và năng lực liên văn hóa cho sinh viên ngành Ngôn ngữ Anh.

Từ khóa: Văn học Anh thế kỷ XXI; phân tích tác phẩm văn học; đổi mới phương pháp; Ngôn ngữ Anh; phát triển năng lực.

INNOVATING METHODS FOR ANALYZING ENGLISH LITERARY WORKS FOR ENGLISH MAJORS, HANOI UNIVERSITY

Abstract: Twenty-first-century English literature profoundly reflects the transformations of contemporary social life in the context of globalization, multiculturalism, and digital transformation, thereby posing an urgent need to innovate approaches to literary text analysis in the teaching of English-majored students. This article clarifies the theoretical foundations of literature teaching based on a competency-based approach, examines the salient characteristics of twenty-first-century English literature, and analyzes the current practices of teaching and learning literary text analysis at Hanoi University. On this basis, the study proposes several directions for innovating analytical methods, including competency-based approaches, postcolonial criticism, gender studies, ecocriticism, and the application of technology and digital literature. The findings affirm the crucial role of innovating literary analysis methods in developing academic language competence, critical thinking, and intercultural competence for students majoring in English.

Keywords: Twenty-first-century English literature; literary text analysis; methodological innovation; English major; competency-based approach.

Nhận bài: 27.12.2025

Phản biện: 18.01.2026

Duyệt đăng: 23.01.2026

I. MỞ ĐẦU

Trong xu thế hội nhập quốc tế và toàn cầu hóa sâu rộng, đào tạo ngành Ngôn ngữ Anh không chỉ hướng đến mục tiêu phát triển năng lực sử dụng ngoại ngữ mà còn chú trọng hình thành tư duy phản biện, năng lực học thuật và khả năng giao tiếp liên văn hóa cho người học. Trong chương trình đào tạo, học phần Văn học Anh giữ vai trò quan trọng, góp phần mở rộng tri thức văn hóa, nâng cao năng lực ngôn ngữ ở trình độ cao và rèn luyện kỹ năng phân tích – diễn giải văn bản.

Bước sang thế kỷ XXI, văn học Anh chứng kiến những biến đổi mạnh mẽ về đề tài và hình thức nghệ thuật. Các tác phẩm văn học đương đại phản ánh trực tiếp những vấn đề xã hội nổi bật như di cư, hậu thực dân, bất bình đẳng giới, khủng hoảng môi trường và tác động của công nghệ số. Đặc điểm này đòi hỏi việc phân tích văn học không thể dừng lại ở các phương pháp truyền thống mà cần vận dụng những tiếp cận linh hoạt, liên ngành và mang tính phê phán.

Tuy nhiên, trong thực tiễn giảng dạy tại nhiều cơ sở đào tạo ở Việt Nam, trong đó có Trường Đại học Hà Nội, phương pháp phân tích tác phẩm văn học Anh vẫn chủ yếu theo hướng mô tả, tập trung vào nội dung và hình thức nghệ thuật cơ bản. Cách tiếp cận này chưa đáp ứng đầy đủ yêu cầu của văn học Anh thế kỷ XXI cũng như mục tiêu đào tạo theo tiếp cận phát triển năng lực. Xuất phát từ thực tiễn đó, bài báo tập trung làm rõ cơ sở lý luận, phân tích thực trạng và đề xuất các phương pháp đổi mới phân tích tác phẩm văn học Anh cho sinh viên ngành Ngôn ngữ Anh tại Trường Đại học Hà Nội.

II. NỘI DUNG NGHIÊN CỨU

2.1. Đổi mới phương pháp phân tích văn học

2.1.1. Dạy học văn học theo định hướng phát triển năng lực

Dạy học theo định hướng phát triển năng lực là xu hướng chủ đạo trong đổi mới giáo dục đại học hiện nay, nhấn mạnh vai trò chủ thể của người học và coi năng lực là sự kết hợp giữa

kiến thức, kỹ năng, thái độ và khả năng vận dụng vào thực tiễn. Đối với học phần Văn học Anh trong đào tạo ngành Ngôn ngữ Anh, cách tiếp cận này đòi hỏi sự chuyển dịch từ mô hình truyền thụ tri thức sang mô hình tổ chức các hoạt động học tập nhằm phát triển các năng lực học thuật cốt lõi cho sinh viên.

Theo định hướng này, dạy học văn học không chỉ giúp sinh viên nắm nội dung và đặc điểm nghệ thuật của tác phẩm mà còn hướng tới rèn luyện khả năng đọc hiểu sâu, phân tích diễn ngôn, diễn giải đa chiều và lập luận học thuật. Sinh viên được khuyến khích tham gia tích cực vào quá trình kiến tạo ý nghĩa văn bản thông qua đặt câu hỏi, thảo luận, phản biện và trình bày quan điểm cá nhân dựa trên dẫn chứng từ văn bản.

Đối với sinh viên ngành Ngôn ngữ Anh, phân tích văn học theo định hướng phát triển năng lực còn gắn chặt với mục tiêu nâng cao năng lực ngôn ngữ học thuật. Văn bản văn học, đặc biệt là văn học Anh thế kỷ XXI, cung cấp nguồn ngữ liệu xác thực, giàu tính biểu đạt, qua đó giúp sinh viên mở rộng vốn từ vựng, nâng cao kỹ năng đọc – viết học thuật và phát triển năng lực liên văn hóa trong bối cảnh xã hội đa văn hóa hiện nay.

2.1.2. Tiếp cận liên ngành và lý thuyết phê bình văn học đương đại

Trước những biến đổi mạnh mẽ của đời sống xã hội đương đại được phản ánh trong văn học Anh thế kỷ XXI, việc phân tích tác phẩm văn học không thể giới hạn trong các phương pháp truyền thống mang tính hình thức – nội dung. Các lý thuyết phê bình văn học đương đại, đặc biệt là các tiếp cận liên ngành và hậu cấu trúc, đã mở rộng cách tiếp cận văn bản, nhấn mạnh tính đa nghĩa của tác phẩm và vai trò chủ động của người đọc trong quá trình kiến tạo ý nghĩa.

Theo quan điểm phê bình hiện đại, văn bản văn học luôn gắn bó chặt chẽ với các bối cảnh lịch sử, xã hội và văn hóa cụ thể. Do đó, phân tích văn học cần được đặt trong mối quan hệ tương tác giữa văn bản, người đọc và các diễn ngôn xã hội. Các tiếp cận như phê bình hậu thực dân, nghiên cứu giới, phân tích diễn ngôn, sinh thái học văn học và nghiên cứu văn hóa cho phép làm nổi bật các vấn đề về quyền lực, bản sắc, giới và môi trường trong tác phẩm.

Trong đào tạo ngành Ngôn ngữ Anh, việc vận dụng các lý thuyết phê bình đương đại theo hướng liên ngành góp phần đổi mới phương pháp phân tích văn học, khuyến khích sinh viên phát triển tư duy phê phán, khả năng diễn giải đa chiều và năng lực học thuật độc lập. Đây là nền tảng lý luận quan trọng để nâng cao chất lượng giảng dạy văn học và đáp ứng mục tiêu phát triển năng lực người học trong giáo dục đại học hiện nay.

2.2. Đặc điểm của văn học Anh thế kỷ XXI

Văn học Anh thế kỷ XXI hình thành và phát triển trong bối cảnh xã hội Anh và thế giới chịu tác động sâu sắc của toàn cầu hóa, di cư quốc tế, đa văn hóa và sự phát triển nhanh chóng của khoa học – công nghệ. Những biến đổi này đã tạo nên diện mạo mới cho văn học đương đại, thể hiện rõ cả ở phương diện đề tài, tư tưởng lẫn hình thức nghệ thuật và phương thức tự sự. So với các giai đoạn trước, văn học Anh thế kỷ XXI mang tính đa dạng, phức hợp và giàu tính phản tư hơn, phản ánh trực tiếp những vấn đề trung tâm của đời sống xã hội đương đại.

Trước hết, về đề tài và cảm hứng sáng tác, văn học Anh thế kỷ XXI tập trung khai thác các vấn đề liên quan đến di cư, bản sắc cá nhân và cộng đồng trong xã hội đa văn hóa. Nhân vật văn học thường được đặt trong trạng thái “ở giữa”, phải đối diện với những xung đột về ngôn ngữ, văn hóa, chủng tộc và cảm giác mất gốc. Qua đó, các tác phẩm đặt ra những câu hỏi mang tính phản tư về căn tính, sự thuộc về và vị thế của cá nhân trong một thế giới toàn cầu hóa và phân mảnh. Bên cạnh đó, các vấn đề về quyền lực, bất bình đẳng giới, di sản của chủ nghĩa thực dân và tiếng nói của các nhóm bên lề tiếp tục được khai thác dưới những góc nhìn mới, thể hiện tinh thần phê phán mạnh mẽ đối với các diễn ngôn thống trị truyền thống.

Ngoài ra, khủng hoảng môi trường và tác động của công nghệ số cũng trở thành những mối quan tâm nổi bật trong văn học Anh thế kỷ XXI. Nhiều tác phẩm phản ánh mối quan hệ căng thẳng giữa con người và tự nhiên, đồng thời đặt ra các vấn đề đạo đức mới nảy sinh từ sự phát triển của khoa học – công nghệ và đời sống số. Văn học vì vậy không chỉ phản ánh hiện thực mà còn đóng vai trò như một hình

thức diễn ngôn xã hội, góp phần cảnh báo và định hướng nhận thức trước những thách thức toàn cầu.

Về hình thức nghệ thuật và phương thức tự sự, văn học Anh đương đại chứng kiến những cách tân mạnh mẽ. Cấu trúc tự sự phi tuyến tính, đa giọng điệu, người kể chuyện không đáng tin cậy và sự pha trộn giữa các thể loại trở thành đặc điểm phổ biến. Nhiều tác phẩm phá vỡ ranh giới giữa hư cấu và phi hư cấu, giữa văn bản in truyền thống và các hình thức văn học số, tạo nên tính mở trong tiếp nhận và diễn giải văn bản. Những đổi mới này không chỉ mở rộng khả năng biểu đạt nghệ thuật mà còn thách thức các phương pháp đọc và phân tích văn học theo lối truyền thống.

Những đặc điểm nêu trên cho thấy văn học Anh thế kỷ XXI là một chỉnh thể đa chiều, phức tạp và gắn bó chặt chẽ với các vấn đề xã hội đương đại. Điều này đòi hỏi người học phải được trang bị các công cụ phân tích linh hoạt, liên ngành và mang tính phê phán. Đồng thời, đây cũng chính là cơ sở học thuật quan trọng đặt ra yêu cầu đổi mới phương pháp phân tích tác phẩm văn học trong giảng dạy cho sinh viên ngành Ngôn ngữ Anh ở bậc đại học hiện nay.

2.3. Thực trạng dạy – học phân tích văn học Anh tại Trường Đại học Hà Nội

Trước hết, về phương pháp giảng dạy, cách tiếp cận truyền thống vẫn giữ vai trò chủ đạo trong nhiều lớp học Văn học Anh. Hoạt động phân tích tác phẩm chủ yếu tập trung vào việc cung cấp thông tin về tác giả, bối cảnh sáng tác, tóm tắt nội dung và phân tích một số thủ pháp nghệ thuật quen thuộc. Trong mô hình này, giảng viên thường đóng vai trò trung tâm truyền đạt tri thức, trong khi sinh viên chủ yếu tiếp nhận thông tin một cách thụ động. Cách tiếp cận này có ưu điểm trong việc hệ thống hóa kiến thức nền tảng, song lại tỏ ra hạn chế khi áp dụng vào việc phân tích các tác phẩm văn học Anh thế kỷ XXI – giai đoạn văn học mang tính đa dạng về đề tài, phức tạp về hình thức tự sự và giàu hàm lượng tư tưởng xã hội. Hệ quả là sinh viên gặp khó khăn trong việc tiếp cận chiều sâu ý nghĩa của văn bản và chưa hình thành được năng lực diễn giải độc lập.

Thứ hai, việc vận dụng các lý thuyết và

phương pháp phân tích văn học hiện đại trong giảng dạy còn chưa được triển khai một cách hệ thống. Các hướng tiếp cận như phê bình hậu thực dân, nghiên cứu giới, phân tích diễn ngôn, sinh thái học văn học hay văn học số mới chỉ được giới thiệu ở mức độ khái quát, thiếu các hoạt động thực hành phân tích cụ thể gắn với văn bản. Do đó, sinh viên chưa có nhiều cơ hội sử dụng các khung lý thuyết này như những công cụ phân tích thực tiễn. Điều này làm hạn chế khả năng tư duy phản biện và diễn giải đa chiều của người học, đặc biệt khi tiếp cận các vấn đề về bản sắc, quyền lực, giới và môi trường trong văn học Anh đương đại.

Thứ ba, vai trò chủ thể của sinh viên trong quá trình học tập chưa thực sự được phát huy. Các hình thức tổ chức dạy học tích cực như thảo luận nhóm, tranh luận học thuật, trình bày quan điểm cá nhân hoặc viết phản hồi phân tích chưa được triển khai thường xuyên và hiệu quả. Sinh viên vì vậy ít có cơ hội rèn luyện kỹ năng lập luận, phản biện và diễn đạt học thuật bằng tiếng Anh thông qua việc phân tích văn học. Điều này dẫn đến tâm lý coi văn học là môn học nặng về ghi nhớ kiến thức, chưa gắn kết chặt chẽ với mục tiêu phát triển năng lực ngôn ngữ và năng lực liên văn hóa của người học.

Từ thực trạng trên có thể thấy, mặc dù học phần Văn học Anh giữ vị trí quan trọng trong chương trình đào tạo ngành Ngôn ngữ Anh tại Trường Đại học Hà Nội, nhưng phương pháp dạy – học phân tích tác phẩm văn học, đặc biệt đối với văn học Anh thế kỷ XXI, vẫn cần được tiếp tục đổi mới theo hướng hiện đại, lấy người học làm trung tâm và gắn kết chặt chẽ với mục tiêu phát triển năng lực. Đây chính là cơ sở thực tiễn quan trọng cho việc đề xuất các phương pháp đổi mới phân tích tác phẩm văn học Anh trong đào tạo sinh viên ngành Ngôn ngữ Anh ở bậc đại học hiện nay.

2.4. Đổi mới phương pháp phân tích tác phẩm văn học Anh

2.4.1. Phân tích tác phẩm văn học theo định hướng phát triển năng lực

Phân tích tác phẩm văn học theo định hướng phát triển năng lực đặt sinh viên vào vị trí chủ thể tích cực trong quá trình tiếp nhận và diễn giải văn bản. Thay vì tập trung vào việc tái hiện

nội dung và ghi nhớ kiến thức có sẵn, sinh viên được khuyến khích tham gia vào các hoạt động học tập nhằm hình thành và phát triển năng lực đọc hiểu sâu, tư duy phản biện, lập luận học thuật và diễn đạt bằng tiếng Anh.

Trong cách tiếp cận này, giảng viên đóng vai trò định hướng, tổ chức và hỗ trợ, tạo điều kiện để sinh viên đặt câu hỏi, thảo luận và tranh luận về các vấn đề nảy sinh từ văn bản. Các hoạt động như đọc có định hướng, phân tích trích đoạn, thảo luận nhóm và viết phản hồi giúp sinh viên từng bước làm chủ quá trình phân tích văn học. Qua đó, việc phân tích tác phẩm không chỉ giúp sinh viên hiểu giá trị nội dung và nghệ thuật của văn bản, mà còn góp phần phát triển năng lực ngôn ngữ học thuật và khả năng tự học.

2.4.2. Vận dụng phê bình hậu thực dân trong phân tích văn học Anh

Phê bình hậu thực dân là hướng tiếp cận đặc biệt phù hợp trong phân tích văn học Anh thế kỷ XXI, khi nhiều tác phẩm phản ánh trực tiếp vấn đề di cư, đa văn hóa và di sản của chủ nghĩa thực dân. Việc vận dụng tiếp cận này giúp sinh viên nhận diện các diễn ngôn về quyền lực, chủng tộc, bản sắc và sự khác biệt văn hóa trong văn bản văn học.

Thông qua phân tích các nhân vật và không gian tự sự gắn với trải nghiệm di cư và đời sống của các cộng đồng bên lề, sinh viên có điều kiện hiểu rõ hơn mối quan hệ giữa trung tâm và ngoại biên, giữa truyền thống và hiện đại. Qua đó, năng lực tư duy phê phán và năng lực liên văn hóa của sinh viên được hình thành và củng cố, đáp ứng yêu cầu đào tạo nguồn nhân lực có khả năng làm việc trong môi trường đa văn hóa.

2.4.3. Tiếp cận nghiên cứu giới và nữ quyền trong phân tích tác phẩm

Tiếp cận nghiên cứu giới và nữ quyền cho phép phân tích cách thức văn học phản ánh và chất vấn các khuôn mẫu giới, các mối quan hệ quyền lực và sự bất bình đẳng giới trong xã hội đương đại. Thông qua việc phân tích hình tượng nhân vật, diễn ngôn giới và cấu trúc quyền lực trong văn bản, sinh viên nhận diện được những quan niệm xã hội chi phối đời sống của các chủ thể giới.

Việc vận dụng tiếp cận này trong giảng dạy không chỉ giúp sinh viên hiểu sâu hơn ý nghĩa

xã hội của tác phẩm văn học, mà còn góp phần hình thành tư duy phản biện đối với các định kiến giới. Đồng thời, sinh viên được khuyến khích liên hệ các vấn đề trong văn học với thực tiễn xã hội, từ đó nâng cao nhận thức về bình đẳng giới, công bằng xã hội và quyền con người.

2.4.4. Phân tích tác phẩm theo hướng sinh thái học văn học

Sinh thái học văn học là hướng tiếp cận phù hợp đối với các tác phẩm phản ánh khung cảnh môi trường và mối quan hệ giữa con người với tự nhiên trong văn học Anh thế kỷ XXI. Phân tích theo hướng này giúp sinh viên nhận diện các quan niệm về thiên nhiên, phát triển và khai thác tài nguyên được thể hiện trong văn bản văn học.

Thông qua việc phân tích không gian sinh thái, hình tượng thiên nhiên và mối quan hệ con người – môi trường trong tác phẩm, sinh viên phát triển tư duy phê phán đối với các vấn đề môi trường toàn cầu. Cách tiếp cận này không chỉ mở rộng phạm vi phân tích văn học mà còn góp phần hình thành ý thức trách nhiệm xã hội và đạo đức sinh thái cho người học.

2.4.5. Ứng dụng công nghệ và văn học số trong phân tích tác phẩm

Ứng dụng công nghệ và văn học số là một trong những hướng đổi mới quan trọng trong giảng dạy và phân tích văn học Anh hiện nay. Việc sử dụng các công cụ số như diễn đàn trực tuyến, bản đồ tư duy, phần mềm hỗ trợ phân tích văn bản và kho dữ liệu văn học điện tử giúp mở rộng không gian học tập và tăng cường tương tác giữa giảng viên và sinh viên.

Thông qua các hoạt động học tập trực tuyến và phân tích liên văn bản, sinh viên có điều kiện tiếp cận văn bản từ nhiều nguồn khác nhau, so sánh và đối chiếu các cách diễn giải đa dạng. Việc ứng dụng công nghệ không chỉ nâng cao hứng thú học tập mà còn góp phần phát triển năng lực tự học, kỹ năng học thuật và kỹ năng số cho sinh viên, đáp ứng yêu cầu chuyển đổi số và hội nhập quốc tế trong giáo dục đại học.

III. KẾT LUẬN

Trong bối cảnh văn học Anh thế kỷ XXI phản ánh sâu sắc những biến đổi của đời sống xã hội đương đại, việc đổi mới phương pháp phân tích tác phẩm văn học trong giảng dạy cho sinh viên

ngành Ngôn ngữ Anh là yêu cầu tất yếu nhằm nâng cao chất lượng đào tạo ở bậc đại học. Nghiên cứu đã làm rõ cơ sở lý luận của dạy học văn học theo định hướng phát triển năng lực, phân tích những đặc điểm nổi bật của văn học Anh thế kỷ XXI và chỉ ra một số hạn chế trong thực trạng dạy – học phân tích tác phẩm văn học Anh tại Trường Đại học Hà Nội.

Trên cơ sở đó, bài báo đề xuất các hướng đổi mới phương pháp phân tích theo những tiếp cận hiện đại như phát triển năng lực, phê bình hậu thực dân, nghiên cứu giới, sinh thái học văn học và ứng dụng công nghệ, văn học số. Các tiếp cận này giúp sinh viên tiếp cận văn học như một chỉnh thể văn hóa – xã hội đa chiều, đồng thời góp phần phát triển năng lực

ngôn ngữ học thuật, tư duy phản biện và năng lực liên văn hóa.

Việc kết hợp các lý thuyết phê bình đương đại với phương pháp dạy học lấy người học làm trung tâm góp phần chuyển biến vai trò của sinh viên từ người tiếp nhận thụ động sang chủ thể tích cực trong quá trình phân tích và kiến tạo ý nghĩa văn bản. Tuy nhiên, để các phương pháp đổi mới được triển khai hiệu quả, cần có sự đầu tư đồng bộ về chương trình đào tạo, năng lực chuyên môn của giảng viên và hạ tầng công nghệ. Những đề xuất trong bài báo là cơ sở khoa học và thực tiễn cho việc tiếp tục hoàn thiện mô hình giảng dạy văn học Anh theo định hướng phát triển năng lực trong giáo dục đại học hiện nay.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

- N. Tasheva (2025) – *Methodologies for Teaching Literature: A Scientific Perspective on Pedagogical Approaches and Student Engagement*.
Afa Mega (2024) – *Methods and Techniques for Teaching English Literature*.
M. Mašát (2023) – *Innovative Methods of Teaching in the Literary Education*.
Bunga Febriani và cs. (2022) – *Approaches to Teaching English Literature in EFL Classrooms: A Review*.
K Ramolula (2024) – *Integrated Pedagogy between Literature in English and English Language*.
Trần Thị Nga & Lê Thị Hoàn (2012) – *Tìm hiểu giá trị văn học trong tài liệu giảng dạy tiếng Anh*.